

ΤΟ ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐμπορίου ἄρχονται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ (4300 περίπου π. Χ.) Ὁ ἄνθρωπος, ὁμολογουμένως, τελευταῖον κτίσμα τῆς ζωικῆς ἐπὶ τῆς Γῆς δημιουργίας, ἀναφαίνεται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τεταρτογενοῦς κληθείσης γεωλογικῆς περιόδου, ἣτις ὑποδιαιρεῖται εἰς πέντε ἐποχάς, δηλ. τὴν τοῦ ξύλου (καθ' ἣν δηλ. ξύλινα μόνον σκευὴ ἐχρησιμοποιοῦτο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων), τὴν τοῦ ἀκατεργάστου λίθου, τὴν τοῦ λελαξευμένου λίθου, τὴν τοῦ χαλκοῦ, καὶ τέλος τὴν τοῦ διδύρου, ἣτις εἶνε καὶ ἡ κυρίως ἱστορικὴ ἐποχὴ, ἣ καὶ νῦν εἰσέτι ἐξακολουθοῦσα.

Οἱ πρώτοι ἄνθρωποι τῆς Γῆς καὶ κοινοὶ ἡμῶν πρόγονοι γυμνοὶ ὄντες καὶ ἐν σπηλαιῶσι διαιτώμενοι καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς Γῆς πρὸς φύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων (τρογλοδιῦται) ἐτρέφοντο ἐκ τῶν λαχάνων καὶ ἐκ τῶν ῥιζῶν καὶ καρπῶν τῶν φυτῶν, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ καὶ σαρκοφάγοι γενόμενοι ἐτρέφοντο καὶ ἐκ τῶν προϊόντων τῆς θήρας καὶ ἀλιείας καὶ μετεχειρίζοντο ὄργανα ἐκ ξύλου ἢ καὶ μὲ ἀιχμὴν ἐκ λίθου, ὧν πολλοῦ εὐρέθησαν ἴχνη, τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ βίος αὐτῶν κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐποχὴν. Κατὰ δὲ τὴν τρίτην ἢ νεολιθικὴν ἐποχὴν ἀνεκαλύφθησαν τὰ πρώτα μέσα τῆς γεωργίας καὶ ἡ-

μερώθησαν καὶ ἐτιθασεύθησαν τὰ κατοικίδια ζῶα (κύνες, ἵπποι, πρόβατα, αἴγες, ὄρνιθες κλ.). Κατόπιν δ' ἐγένετο (ἄγνωστον πῶς, διότι οἱ Ἕλληνες ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς τὸν ὀνομαστὸν Προμηθεῖα τὸν κλέψαντα τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ δωρησάμενον αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις) ἡ θαυμασία ἀνακάλυψις τοῦ τεχνητοῦ πυρός, ὅπερ οὐ μόνον διηκούλουε τὴν κατασκευὴν τεχνητῆς τροφῆς καὶ διαίτης, ἀλλὰ καὶ ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ καὶ αἰτία πάσης σχεδὸν βιομηχανίας, διότι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι ἔμαθον νὰ ἐκμεταλλεύωνται καὶ χρησιμοποιῶσι τὰ μέταλλα (τὸν χαλκὸν ἐν πρώτοις κατὰ τὴν τετάρτην ἢ χαλκῆν ἐποχὴν), νὰ ὀπτῶσι κεράμους καὶ κεράμεια σκευὴ, νὰ ὑφαίνωσιν ὑφάσματα ἐξ ἐρίου καὶ τριχῶν ζῶων καὶ ἐκ φυτῶν, νὰ κατασκευάζωσιν ἐργαλεῖα καὶ στοιχειώδεις μηχανάς, καὶ ἄλλα. Μετὰ ταῦτα δ' ἐρεῦρον τὰ πρώτα κοσμήματα καὶ τὰ πρώτα ἔργα τῆς τέχνης καὶ οὕτω βραδύτατα καὶ ἐπιμοχθότατα ἐξήρχοντο ἐκ τῆς ἀφανείας καὶ τῆς ἀγριότητος αὐτῶν καὶ εἰσῆρχοντο εἰς ποῖόν τινα πολιτισμόν, ἀλλὰ πᾶς τις βεβαίως φαντάζεται διὰ πόσων μόχθων καὶ κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν καὶ διὰ πόσων αἰῶνων κατῶρθωσεν ὁ ἄνθρωπος τῇ βοηθείᾳ τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ πνεύματος νὰ φθάσῃ εἰς κατάστασιν βίου ὅπως οὖν ἀνεκτὴν καὶ νὰ συνέλθῃ καὶ ζήσῃ ἐν συνοικισμοῖς καὶ ἡμέρῳ συναγελασμῷ.

Κατὰ τὴν προϊστορικὴν λοιπὸν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι, ὅσάκις δὲν κατεσπάρασσον καὶ δὲν κατέτρωγον ἀλλήλους, ἀλλ' ἔζων ἐν σχετικοῖς συνοικισμοῖς, διέθετον τὸ περισσεῦον μέρος ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἢ ἐπώλουν, καθὼς τοὺς λαξευτοὺς λίθους, τὰ θηράματα, τοὺς ἰχθῦς, τοὺς καρπούς καὶ τὰς ῥίζας, τὰ ἐργαλεῖα καὶ τάντικείμενα τῆς τέχνης. Ἡ πρώτη δὲ καὶ ἀρχέγονος μορφή τοῦ ἐμπορίου ἦτο προφανῶς ἡ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς εἶδος πρὸς εἶδος, οἷα καὶ νῦν ἔτι χρησιμοποιεῖται πού παρὰ λαοῖς τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς καὶ παρ' ἄλλοις ἀπλοῖκοις λαοῖς.

Οἱ πρῶτοι δ' ἐμποροὶ ἦσαν προφανῶς πλανόδιοι, ἀκολουθοῦντες μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν τὰς φυσικὰς ὁδοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς ῥοῦς τῶν ποταμῶν· ἀλλὰ φαντάζεται πᾶς τις οἷας καὶ ὅσας δυσχερεῖας καὶ οἷα καὶ ὅσα κωλύματα συνήντων οὗτοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαρβαρότητος καὶ τῶν ἀρπακτικῶν καὶ ληστρικῶν συνηθειῶν τῶν τότε λαῶν. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἡ ἀνάγκη τῶν *καραβανίων*· πολλοὶ δηλ. ἐμποροὶ μετὰ τῶν δούλων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ φρουρῶν τῆς πολιτείας, συνεταξείδευον ὁμοῦ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ὀπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι πρὸς ἄμυναν εἰς πᾶσαν ληστρικὴν ἐπίθεσιν, συνήπτον πολλάκις μάχας πρὸς τοὺς ἄρπαγας καὶ κακο-

ποιούς, καὶ τοιοῦτοτρόπως κατώρθουν καὶ νὰ μεταφέρωσι δι' ὑποζυγίων, καὶ μάλιστα καμήλων, τὰ προϊόντα τῶν διαφόρων χωρῶν εἰς ἄλλας καὶ ν' ἀνταλλάσσωσιν αὐτὰ μὲ τὰ προϊόντα ἄλλων ἐπὶ κέρδει καὶ ἐν γένει νὰ διευκολύνωσι καὶ τὴν μεταξὺ ἐθνῶν συναλλαγὴν καὶ τὴν μεταξὺ ὁμόρων πόλεων καὶ χωριῶν καὶ τὴν μεταξὺ ἀτόμων. Ὡστε ὁ ἐμπορὸς, δηλ. ὁ ἐπὶ κέρδει θέτων εἰς ἐπικοινωνίαν καὶ συναλλαγὴν τὸ περισσεῦον ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεφάνη εὐθὺς ἀφ' ἧς αἱ πρῶται ἀνάγκαι ἀνεφάνησαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καταστήσασαι ἀπαραίτητον καὶ τὸν συναγελασμόν καὶ τὸν συνασπισμόν αὐτῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των, κατὰ τῶν ἀγρίων ζώων καὶ κατὰ τῶν στοιχείων ἐν γένει τῆς φύσεως.

Ἄλλ' ἀφ' ἧς ὁ ἄνθρωπος εἰσῆλθεν εἰς ὁδὸν τινα πολιτισμοῦ, ἔκτοτε καὶ τὰ τοῦ ἐμπορίου, ἐν σχέσει μετὰ τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἀνεπτύχθησαν κάλλιον, τῆς δ' ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου τὰ κυριώτερα καὶ ἐπικαιρότερα θέλομεν ἀναπτύξει ἐν ἄλλοις ἄρθροις τοῦ παρόντος περιοδικοῦ.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

*Δ. φ. Γνωμοσιόρχης καὶ καθηγητῆς
τῶν Ἑλληνικῶν, φιλοσοφικῶν, ἱστορίας
καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐμπορίου ἐν τῇ
Ἑμπορικῇ σχολῇ Πειραιῶς.*